

National Legal Basis of Vocational and Technical Education in Turkey

Yasemin KARAMAN KEPENEKCI*

ABSTRACT: Vocational and technical education is extremely important for a country to develop. This study was conducted in order to introduce and analyze the national legal grounds of vocational and technical education in Turkey. Thus, 1982 Constitution was examined firstly. Then the rules about vocational and technical education in National Education Basic Law (No. 1739) were investigated. Besides, Vocational Education Law (No. 3308), Vocational and Technical Education Regulation, Ministry of National Education Vocational and Technical Open Education School Regulation, Boarding and Scholar Apprentice Students in Apprenticeship Education Centers, Social Aids for These and Boardinghouse Regulation, Fund on Developing and Generalizing Apprenticeship, Vocational and Technical Education Regulation, and important circulars about vocational and technical education were analyzed. Vocational and technical education given in the level of both formal and non formal education and both in public and private institutions is arranged detailed in the related regulations. In order to improve and generalize vocational and technical education and find solutions to the problems of it, the regulations about it should be revised in a constant and realist way especially as taking into account data gathered from the researches on vocational and technical education.

---

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi, 06590 Cebeci / Ankara Tel: 0 312 363 33 50 / 3005 e-mail: ykepenekci@hotmail.com

Key words: Vocational education, technical education, educational regulations.

SUMMARY

The aim of this study was to introduce and analyze the legal foundations of vocational and technical education in Turkey. This study was limited to the legal grounds of formal (in the level of senior high school) and non formal (including apprenticeship education) vocational and technical education institutions belonging to Ministry of National Education. Accordingly, the legal basis of vocational and technical education in the level of higher education and the international regulations on vocational and technical education accepted by Turkey were not in the scope of the study.

This study was a review. The data needed for the study were gathered as examining the related regulations and literature. A general national legal perspective of vocational and technical education was given in the light of 1982 Constitution and related laws, regulations and circulars.

According to article 42 of 1982 Constitution, the content of the right to learning is to be determined and arranged by law. That is why, the content of vocational and technical education is codified by laws in Turkey. In respect of National Education Basic Law (No. 1739) which has a general characteristic, vocational and technical education is given in formal and non formal institutions. Vocational Education Law (No. 3308) has been in force to legalize the education of apprentices, headworkers and master workmen and the vocational and technical education in schools and enterprises. This comprehensive law contains various rules about formal, non formal and apprentice vocational and technical education in every level and type; and also planning, development and evaluation of vocational and technical education in schools, institutions and enterprises.

When investigating the regulations on vocational and technical education, it can be straightforwardly implied that Vocational and Technical Education Regulation (2002) includes extensive rules concerning vocational and technical education. This regulation consists of the rules about boards, centers and educational regions regarding vocational and technical education; vocational courses, apprentice and master workmen education, vocational and technical education in enterprises, vocational high schools, and enrolling high schools without examination.

Apart from these regulations, some circulars have gone into effect in order to construct vocational and technical education more effective and

productive as taking into account the necessities of the age and all regulations. Some circulars codify employment of graduates, and presentation of and guidance to vocational and technical education.

As looking at the regulations on vocational and technical education in general, it can be stood out easily that vocational and technical education in the level of formal, non formal, and apprenticeship education in Turkey has been arranged in detail. This education given not only by the Ministry of National Education itself but also by the other public and private institutions and enterprises in the supervision of the Ministry of National Education and by distance education has been put in order by rules of regulation. Graduates, both of vocational and technical senior high schools and the other vocational and technical education institutions can be master workmen according to these regulations. Graduates of vocational and technical senior high schools are given a chance to enroll vocational and technical high schools without passing an entrance examination, which policy may make these senior high schools more attractive.

Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitimin Ulusal Hukuksal Dayanakları

Yasemin KARAMAN-KEPENEKÇİ*

ÖZ. Mesleki ve teknik eğitimin ülke kalkınmasında son derece önemli bir rolü vardır. Bu çalışma, Türkiye’de mesleki teknik eğitimin ulusal yasal dayanaklarını ortaya koymak ve analiz etmek amacıyla yürütülmüştür. Bu doğrultuda önce 1982 Anayasası incelenmiş, daha sonra da Milli Eğitim Temel Kanunu’nda mesleki ve teknik eğitim ile ilgili hükümler irdelenmiştir. Çalışmada ayrıca doğrudan mesleki ve teknik eğitimi düzenleyen 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ile Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, Millî Eğitim Bakanlığı Meslekî ve Teknik Açık Öğretim Okulu Yönetmeliği, Çıraklık Eğitimi Merkezlerinde Parasız Yatılı Çırak Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlar ile Pansiyon Yönetmeliği, Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu Yönetmeliği ve mesleki ve teknik eğitim ile ilgili önemli genelgeler ele alınmıştır. Sonuç olarak ilgili mevzuatta hem örgün hem de yaygın eğitim düzeyinde, hem resmi hem de özel kuruluşlarca verilebilecek mesleki ve teknik eğitim konusunun ayrıntılı bir şekilde düzenlendiği ortaya çıkmaktadır. Mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve bu eğitimin uygulama boyutunda yaşanan sorunların aşılabilmesi için mesleki ve teknik eğitim mevzuatının sürekli ve gerçekçi bir biçimde ve özellikle bu alan ile ilgili yürütülen bilimsel araştırmaların verileri doğrultusunda yenilenmesinde yarar vardır.

---

* Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi, 06590 Cebeci / Ankara Tel: 0 312 363 33 50 / 3005 e-mail: ykepenekci@hotmail.com

Anahtar sözcükler: Mesleki eğitim, teknik eğitim, eğitim mevzuatı

GİRİŞ

Bir ülkenin kalkınmışlık düzeyini belirlemede kullanılan en önemli ölçütlerden biri, o ülkenin sahip olduğu insan kaynaklarının niteliğidir. Genel olarak bakıldığında, gelişmiş ülkeler, ulusal kalkınma çabalarının gerektirdiği insan kaynaklarını istenen nitelik ve nicelikte yetiştirmiş durumdadır. Buna karşılık, geri kalmış ülkelerin çoğu, ekonomilerinin gereksinim duyduğu insan kaynaklarını yetiştirme konusunda ciddi bir bunalım yaşamaktadır (Âdem, 1977; Ünal, 1996; Karakütük, 2003; Kurultural, 2002).

Toplumsal kalkınmayı gerçekleştirebilecek nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi büyük ölçüde eğitim sisteminin görevidir. Eğitim sistemi, bu görevini yerine getirirken öğrencileri üretken birer yurttaş olarak görür ve onları toplum yaşamına, meslekler dünyasına ya da ileri eğitime hazırlar. Özellikle ortaöğretim düzeyinde, söz konusu işlevler tutarlı biçimde kaynaştırılarak kişisel ve mesleki gelişim açısından bütünlüğü olan programlar uygulanmaya çalışılır (Âdem, 1977; Ünal, 1996; Aksoy, 1987, 1997).

Toplumsal yaşamın her alanını olduğu gibi eğitim alanını da düzenleyen hukuk kuralları mevcuttur. Hukuk; “Toplumsal yaşam içinde kişilerin birbirleriyle, toplumla ve devletle olan ilişkilerini düzenleyen ve uyulması kamu gücü ile yaptırıma bağlanmış bulunan toplumsal düzen kurallarının bütünü” şeklinde ifade edilebilir (Gözübüyük, 1993). Hukuk kurallarının önemli bir bölümü, hukuk kuralı koyma yetkisine sahip belirli organ ya da makamlarca (yasama organı, bakanlar kurulu, yetkili yönetim birimleri gibi) konulup genellikle yazılı metinler içinde yer alırlar. Bunlara “yazılı hukuk” kuralları denir. Yazılı hukuk kuralları arasında güçlülük ve geçerlilik dereceleri ile soyutluk dereceleri bakımından bir sıralama yapılır. Bu sıralamada en üstte, en güçlü, geçerli ve soyut hukuk kuralı olan Anayasa vardır. Daha sonra yukarıdan aşağıya doğru, yasalar, yasa gücünde kararname, tüzükler ve yönetmelikler yer alır. Bu sıralamaya göre, hiçbir kural kendinden üstünde bulunana aykırı olamaz (Bilge, 1986; Gözübüyük, 1993).

Bu çalışma, Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin ulusal hukuksal dayanaklarını incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı örgün (ortaöğretim düzeyinde) ve yaygın (çıraklık eğitimi

dâhil) mesleki eğitim kurumlarının yasal dayanakları ile sınırlıdır. Türkiye’de yüksek öğretim düzeyinde verilen mesleki ve teknik eğitimin yasal dayanakları ve Türkiye’nin de kabul ettiği uluslararası yasal metinlerdeki mesleki ve teknik eğitim ile ilgili hükümler araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

YÖNTEM

Çalışmada derleme türündedir. Çalışmada ihtiyaç duyulan veriler ilgili mevzuat ve alanyazın incelenerek toplanmıştır. Başta 1982 Anayasası olmak üzere ilgili yasa, yönetmelik ve genelgelerde mesleki ve teknik eğitim konusunun nasıl düzenlendiği ele alınarak bu eğitimin genel bir ulusal yasal çerçevesi çizilmiştir.

YASAL DAYANAKLAR

1982 Anayasası

Anayasa’da mesleki ve teknik eğitimi doğrudan düzenleyen herhangi bir hüküm bulunmamasıyla birlikte, “Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir” (m.42) hükmü gereği mesleki ve teknik eğitimin kapsamının kanunlarla düzenleneceği öngörülmüştür.

1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu

14.06.1973 tarihinde kabul edilen Milli Eğitimi Temel Kanunu’na göre Türk Milli Eğitim sistemi, örgün eğitim ve yaygın eğitim olmak üzere, iki ana bölümden oluşur. Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 18. maddesine göre örgün eğitim, okul öncesi eğitimi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını; yaygın eğitim ise, örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsar.

Bu Kanun'un 26. ve 30. maddeleri arasında ortaöğretim ile ilgili konular düzenlenmiştir. Buna ortaöğretim, ilköğretime dayalı, en az üç yıllık öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsar. İlköğretimi tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci, ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim imkânlarından ilgi, istidat ve yetenekleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir. Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan genel lise, meslek lisesi, teknik lise gibi çeşitli liselerden meydana gelir. Ortaöğretimin amaçlarından biri öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve yetenekleri ölçüsünde ve doğrultusunda yüksek öğretime veya hem mesleğe hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Milli Eğitim Temel Kanunu’na göre yaygın eğitim kurumları da kurulabilmektedir. Yaygın eğitimin amaçları arasında, milli eğitimin genel

amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak, örgün eğitim sistemine hiç girmemiş veya herhangi bir kademesinde bulunan ya da bu kademedен çıkmış vatandaşlara, örgün eğitimin yanında veya dışında, kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonominin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkânlar hazırlamak ve çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerilerini kazandırmak da bulunmaktadır (m.40). Yaygın eğitim, genel ve mesleki-teknik olmak üzere iki temel bölümden meydana gelir. Bu bölümler birbirini destekleyici biçimde hazırlanır (m.41).

Yine aynı Kanun’un 42. maddesine göre; genel, mesleki ve teknik yaygın eğitim alanında görev alan resmi, özel ve gönüllü kuruluşların çalışmaları arasındaki koordinasyon Milli Eğitim Bakanlığınca sağlanır. Mesleki ve teknik yaygın eğitim faaliyetlerini yürüten bakanlıklar ile özerk eğitim kurumları ve resmi ve özel işletmeler arasında Milli Eğitim Bakanlığınca sağlanacak koordinasyon ve işbirliğinin esasları kanunla düzenlenir.

3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu

5 Haziran 1986 yılında “Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu” adı ile kabul edilen bu kanunda daha sonraki yıllarda çeşitli değişiklikler yapılmış ve son olarak 29 Haziran 2001 yılında 4702 sayılı kanunla yapılan değişiklikle “Mesleki Eğitim Kanunu” adını alarak bugünkü halini almıştır.

Bu Kanun’un ilk maddesinde Kanun'un amacına yer verilmiştir. Buna göre bu Kanun'un amacı; çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin esasları düzenlemektir. Bu Kanun, mesleki eğitim kurulunun belirleyeceği mesleklerde, kamu ve özel sektöre ait kurum, kuruluş ve işyerleri ile mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarındaki eğitim ve öğretimi kapsar (m.2).

Toplam 46 maddeden oluşan kanun; mesleki ve teknik eğitim programlarının uygulandığı her tür ve derecedeki örgün, yaygın ve çıraklık eğitimi, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumları ile işletmelerde yapılacak mesleki eğitimin; planlaması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konularında kararlar almak ve Bakanlığa görüş bildirmek üzere, Bakanlıkta Mesleki Eğitim Kurulu’nun (m.4) ve illerde de İl Mesleki Eğitim Kurulları’nın (m.6) kurulmasını öngörmüştür.

Bu Kanun’un 9. ve 17. maddeleri arasında, çırak ve kalfa olabilme şartları düzenlenmiştir. 3308 sayılı Kanun’a göre; ilköğretimi bitirmiş olanlar, bir mesleğe hazırlık amacı ile çıraklık dönemine kadar işyerlerinde

aday çırak olarak eğitilebilirler. Aday çırak ve çırak; öğrenci statüsünde olup, öğrencilik haklarından yararlanır. Bunlar işyerinde çalışan personel sayısına dâhil edilmezler. Çırak olabilmek için; 14 yaşını doldurmuş ve 19 yaşından gün almamış olmak, ilköğretim okulu mezunu olmak ve bünyesi ve sağlık durumu gireceği mesleğin gerektirdiği işleri yapmaya uygun olmak şartları aranmaktadır. Aday çırak ve çıraklar, mesleğin özelliğine göre haftada 8 saatten az olmamak üzere, genel ve mesleki eğitim görürler. Bu eğitime katılmaları için aday çırak ve çırak öğrencilere ücretli izin verilir. Aday çırak ve çıraklar, pratik eğitimlerini işyerlerinde, işyerindeki eksik kalan pratik eğitimleri ile teorik eğitimlerini mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında veya Bakanlıkça uygun görülen işyerlerinin eğitim birimlerinde yapar. Teorik ve pratik eğitim birbirlerini tamamlayacak şekilde planlanır ve yürütülür. Aday çırak ve çırak almak için işyerinde usta öğretici bulunması şarttır. İşyeri sahibi, aday çırağı ve çırağı çalıştırmaya başlamadan önce bunların velisi veya vasisi veya reşit ise kendisi ile yazılı çıraklık sözleşmesi yapmak zorundadır.

Çıraklar kabul edilebilir mazeretleri dışında çıraklık eğitimi süresi sonunda açılacak ilk kalfalık sınavına girmek zorundadırlar. Kalfa adayının mesleği ile ilgili bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarına iş hayatınca kabul edilebilir seviyede sahip olup olmadığı kalfalık sınavı ile tespit edilir. Kalfalık hakkını elde edenlere kalfalık belgesi verilir.

İşletmelerde meslek eğitimi, Kanun'un 18. ve devamındaki maddelerde düzenlenmiştir. Buna göre; yirmi ve daha fazla personel çalıştıran işletmeler, çalıştırdıkları personel sayısının yüzde beşinden az, yüzde onundan fazla olmamak üzere, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumu öğrencilerine beceri eğitimi yaptırır. İşletmelerde uygulanacak ağır ve tehlikeli işlerde yapılacak eğitim dâhil meslek eğitimi programları Mesleki Eğitim Kurulu'nun görüşü alınarak Bakanlıkça tespit edilir. İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrencilerin teorik eğitim, mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında veya işletmelerin eğitim birimlerinde yapılır. Çalışma saatleri içinde yapılacak teorik eğitim haftada on iki saatten az olamaz. Bu eğitim yoğunlaştırılmak suretiyle de yapılabilir. Teorik eğitim günlerinde öğrenciler ücretli izinli sayılır. İşletmelerde beceri eğitimi gören öğrenciler, işyerlerinin şartlarına ve çalışma düzenine uymak zorundadırlar.

İşletmelerde meslek eğitimi gören öğrenci, aday çırak ve çırağa yaşına uygun asgari ücretin %30'undan aşağı ücret ödenemez. Aday çırak, çırak ve öğrencinin eğitimi sırasında işyerinin kusuru halinde meydana gelecek iş kazaları ve meslek hastalıklarından işveren sorumludur (m.25). Aday çırak, çırak ve işletmelerde mesleki eğitim gören öğrencilere işletmelerce her yıl tatil aylarında bir ay ücretli izin verilir (m.26).

3308 Sayılı Kanun’un 27. ve devamındaki maddelerde ustalık eğitimi konusu düzenlenmiştir. Buna göre; kalfalık yeterliğini kazanmış olanların mesleki yönden gelişmelerini ve bağımsız işyeri açabilmelerini temin için gerekli yeterlikleri kazandırmak gayesiyle Bakanlıkça ustalık eğitimi kursları düzenlenir ve kursların sonunda ustalık sınavı yapılır. Bu sınavları başarı ile tamamlayanlara ustalık belgesi verilir.

Bu Kanun’un 29. maddesine göre meslek lisesi mezunları için de ustalık yolu açık tutulmuştur. En az üç yıl süreli mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından veya mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarından mezun olanlar, Bakanlıkça düzenlenen ustalık eğitimi kurslarına katılabilecekleri gibi doğrudan da ustalık sınavlarına girebilir.

Ustalık belgesine sahip olanlar veya bunları işyerlerinde çalıştıranlar bağımsız işyeri açabilir (m.30). Ustalık yeterliğini kazanmış olanlar Bakanlıkça açılacak iş pedagojisi kurslarını başarıyla tamamladıkları takdirde kendilerine usta öğreticilik belgesi verilir (m.31).

Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği

2002 yılında kabul edilen ve 317 maddeden oluşan bu yönetmelik başlıca, Mesleki Eğitim Kurulu ile il mesleki eğitim kurullarının kuruluş ve işleyişlerini; mesleki ve teknik eğitim merkezlerinin kurulmasını; meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumlarında eğitim-öğretim, yönetim ve üretim işlerinin yürütülmesi ile kurul, komisyon ve ekiplerin oluşturulması ve çalışmalarını kapsar.

Bu yönetmeliğin kapsamına ayrıca; en az üç yıl süreli meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarından veya meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumlarından mezun olanların ustalık eğitimi ve bu eğitimin kapsam ve süreleri ile sınavları ile hükümler de girmektedir.

Yönetmeliğe göre; meslekî ve teknik eğitim alanında orta öğretim diploması, sertifika ve belge veren programları uygulayan; eğitim maliyetini azaltmak, kaynak savurganlığını önlemek ve eğitimin niteliğini artırmak amacıyla çok program, tek yönetim ilkesine uygun olarak merkezler kurulur. Yerleşim birimi ve çevresinin gelişmişlik düzeyi, iş gücü ve istihdam durumu, eğitim gereksinimi, öğrenci potansiyeli gibi ölçütlere göre aynı yerleşim biriminde birden çok merkez kurulabilir (m.19).

Yönetmeliğin 28. maddesinde ustalık eğitimi konusu düzenlenmiştir. Meslekî ve teknik orta öğretim kurumları veya meslekî ve teknik eğitim okul ve kurumlarından mezun olanlardan isteyenlere; bir iş yerini bağımsız olarak yönetmek için gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmak ve ustalık sınavlarına hazırlamak amacıyla ustalık eğitimi düzenlenir. Meslekî eğitimin

yaygınlaştırılması için kalfa, usta ve genel lise mezunlarına meslekî orta öğretim diploması kazandırılması amacıyla uygulanacak telâfi eğitimi de bu yönetmelik kapsamında düzenlenmiştir.

Kurumların bina, tesis, araç-gereç ve personelinden yararlanılarak daha çok kişiye eğitim verilmesi esastır. Bu amaçla kurumlar hafta sonu, yarıyıl ve yaz tatilleri dahil olmak üzere gerektiğinde 07.00 - 24.00 saatleri arasında yıl boyunca açık bulundurulur (m.29).

Mesleki eğitim programları ile ilgili hususlar 30. maddede düzenlenmiştir. Meslekî eğitim programlarının, ulusal meslek standartlarına uygun olarak modüler yapıda hazırlanması esastır. Bu kurumlarda;

- a) Meslekî ve teknik eğitim alanında orta öğretim diplomasına götüren programlar,
- b) Kalfalık, ustalık ve usta öğreticilik belgesine götüren programlar,
- c) Sertifikaya götüren programlar,
- d) Bitirme belgesine götüren programlar,
- e) Olgunlaşma amaçlı yaygın meslekî ve teknik eğitim programları uygulanır.

Mesleki örgün ortaöğretim programlarına kayıt olacakların, öğretim yılının başlayacağı günde 19 yaşını bitirmemiş olmaları gerekir (m.38). Meslekî ve teknik orta öğretim programları ve çıraklık eğitimi programları ile çerçeve programlar Bakanlığın ilgili birimlerince hazırlanır. Bakanlıkça uygun görülen haftalık ders çizelgeleri uygulanır (m.31).

Yönetmeliğe göre örgün meslekî ve teknik orta öğretim programlarında;

- 1) Öğrencilere orta öğretim düzeyinde ortak bir genel kültür kazandırmak,
- 2) Öğrencileri ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda hem mesleğe hem de yüksek öğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamak,
- 3) Anadolu meslekî ve teknik orta öğretim programları ile ayrıca öğrencilerin bilimsel ve teknolojik gelişmeleri izleyebilecek düzeyde bir yabancı dili öğrenmelerini sağlamak amaçlanır (m.33).

Meslekî ve teknik ortaöğretimde; teorik ve uygulamalı meslek dersleri programın özelliğine göre kurumlarda ve/veya işletmelerde, genel kültür dersleri ise kurumlarda verilir (m.36).

Teknik ortaöğretim konusu Yönetmeliğin 52. ve 53. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu hükümlere göre en az üç yıllık meslekî orta öğretim programlarının hangi alanından en az dört yıllık teknik orta öğretim programlarının hangi alanlarına geçilebileceği Bakanlıkça belirlenir. Teknik orta öğretim alanlarına alınacak öğrenci kontenjanı, kurumun dersane, atölye, laboratuvar gibi fizikî kapasite ve öğretmen durumu ile ülke endüstrisinin ilgili alanda gereksinim duyduğu insan gücü dikkate alınarak; kurum müdürünün başkanlığında oluşan komisyonca belirlenir.

Meslekî ve teknik orta öğretim programlarında öğrencilerin devam-devamsızlıklarında ve başarılarının değerlendirilmesinde, “Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Sınıf Geçme Yönetmeliği”nin ilgili hükümleri uygulanır (m.73 ve m.81). Meslekî ve teknik orta öğretim programlarından mezun olanlara, bitirdikleri program türüne göre meslek lisesi, teknik lise, Anadolu meslek lisesi, Anadolu teknik lisesi diploması verilir (m.122).

Bu yönetmeliğin kapsamına, meslekî ve teknik orta öğretim kurumlarından mezun olan öğrencilerin meslek yüksekokullarına sınavsız olarak geçişleri ile ilgili hükümler de girmektedir (m.294). Yönetmeliğe göre; meslekî ve teknik orta öğretim programlarından mezun olanların, istemeleri durumunda bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya buna en yakın programların uygulandığı, öncelikle kendi meslekî ve teknik eğitim bölgesi içinde yer alan veya bölgesi dışındaki meslek yüksekokullarına sınavsız olarak yerleştirilebilmeleri de mümkündür.

Millî Eğitim Bakanlığı Meslekî Ve Teknik Açık Öğretim Okulu Yönetmeliği

1983 yılında kabul edilen bu yönetmelik Milli Eğitim Bakanlığı Çıraklık Eğitimi Genel Müdürlüğü'ne bağlı Meslekî ve Teknik Açık Öğretim Okulu'nun; amaç, kuruluş, yönetim, eğitim-öğretim işleriyle bu okuldaki görevlilerin görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esasları kapsar (m.1). Meslekî ve Teknik Açık Öğretim Okulu en az ilköğretimi bitiren yurttaşlara uzaktan öğretim veya gerektiğinde yüz yüze eğitim programlarını uygulayarak meslek kazandırmayı amaçlayan ve bu yolla onları hayata hazırlayan bir mesleki ve teknik öğretim kurumudur.

Yönetmeliğin 19. maddesine göre; kalkınma plânı hedeflerine göre iş hayatının ve sanayinin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamak üzere, öğrenim çağında veya öğrenim çağını geçirmiş olan yetişkinlerin uzaktan öğretim yoluyla meslek edinmelerine yardımcı olmak veya bir üst öğrenime hazırlamak üzere eğitim yapılır. Eğitim-öğretim hizmetleri yıl boyunca kesintisiz sürer. Gerekli görüldüğü ve imkânlar

sağlandığı takdirde, blok şeklinde yüz yüze eğitim yapılabilir (m.20).

Meslekî ve Teknik Açık Öğretim Okulunun; bir meslek edinmek isteyenlerin meslek seçmesine yardımcı olmak için gerekli araç ve yöntemleri bulmak ve geliştirmek; meslek edinmek isteyenlere uzaktan öğretim yoluyla meslek kursları düzenlemek ve Bakanlıkça kabul edilen programlara göre özel ve kamu kurumlarınca açılan kursları bitirenleri sınavlara almak başarılı olanlara belgelerini vermek gibi amaçları vardır (m.5).

Çıraklık Eğitimi Merkezlerinde Parasız Yatılı Çırak Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlar ile Pansiyon Yönetmeliği

1995 yılında yürürlüğe giren bu yönetmeliğin amacı; Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çıraklık eğitimi merkezlerinde parasız yatılı çırak öğrenci okutma esasları ile parasız yatılı okumaya hak kazanan çırak öğrenciler için açılan pansiyonların yönetimine ve parasız yatılı olarak öğrenim görecektir çırak öğrencilere yapılacak sosyal yardımlara ilişkin esasları düzenlemektir (m.1). Bu Yönetmelik; Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çıraklık eğitimi merkezlerinde açılan pansiyonların yönetimine, bu pansiyonlardaki personelin görev, yetki ve sorumluluklarını, pansiyonlarda ücretsiz olarak yemek verilmesini, pansiyonlara parasız yatılı olarak alınacak çırak öğrencilerin başvuru zamanı ve yeri, başvurma şartlarını, başvuruların mevcut kapasitenin üzerinde olması halinde, yapılacak seçme ve sıralama sınavlarını, sınavsız olarak parasız yatılılığa alınacaklar ile bunlara yapılacak sosyal yardımlara ilişkin esasları kapsar (m.2).

Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu Yönetmeliği

1990 yılında yürürlüğe giren bu yönetmeliğin amacı; Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu'nun yönetimi, işleyişi, gelir ve harcama esasları ile Fon'a ait diğer usul ve esasları düzenlemektir (m.1). Bu Yönetmelik; çıraklık, örgün ve yaygın mesleki ve teknik öğretim kurumları ile 3308 sayılı Kanun hükümlerine göre Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yaygınlaştırma Fonu'na gelir sağlayan kurum ve kuruluşları kapsar (m.2).

Mesleki ve Teknik Eğitim ile İlgili Önemli Genelgeler

2005 yılında kabul edilen “2005-2006 Eğitim-Öğretim Yılı Proje Tabanlı Beceri Yarışması” konulu Genelge ile mesleki teknik eğitimin niteliğini artırmak; AB eğitim programlarından öğrencileri daha etkin, verimli yararlandırabilmek ve öğrencilerin girişimcilik, bilimsel düşünme,

yaratıcı zeka, rekabet bilinçlerini geliştirebilmek amacıyla mesleki ve teknik eğitime devam eden tüm öğrencileri kapsayan proje tabanlı beceri yarışmalarının yapılması öngörülmüştür.

2006 yılında kabul edilen okul ve işletmelerde mesleki eğitimi konu alan genelge; okul ve işletmelerde yapılan mesleki eğitimin, iş hayatının ihtiyaçlarına ve çağın gereklerine göre daha etkili ve verimli bir şekilde ve mevzuatına uygun bir şekilde yürütülmesi için düzenlenmiştir.

Yine 2006 yılında kabul edilen mesleki ve teknik eğitim mezunlarının istihdamı ile ilgili genelgeye göre; işletmelerin rekabet gücünün yükseltilmesi, üretim ve hizmet kalitesinin artırılması ve ihracatın artışında sürekliliğin sağlanması gibi amaçlar göz önünde bulundurularak tüm kamu ve özel kurum ve kuruluşları tarafından mesleki ve teknik eğitim alanında diploma, işe uygun seviye ve nitelikte mesleki eğitim alındığını gösterir belge veya sertifika almış olanların istihdamına öncelik verilmesi; on veya daha fazla öğrenciye beceri eğitimi yaptırmakla yükümlü işletmelerin eğitim birimi kurması ve yetiştirme yurtlarından mesleki ve teknik eğitim alarak ayrılan gençlerin istihdamına özel sektörde de yeterli önceliğin verilmesi öngörülmüştür.

2007 yılında kabul edilen mesleki ve teknik eğitimde tanıtım ve yöneltme çalışmaları konulu Genelge’de öncelikle mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarının öğrenciye ortaöğretim düzeyinde ortak genel kültür ve çağdaş bir dünya görüşü ile istihdam imkânı olan çeşitli meslek alanlarında endüstrinin ve hizmet sektörlerinin talepleri ve ihtiyaçlarına göre mesleki bilgi, beceri, tutum ve davranış yeterliği kazandırmaya ve öğrencileri ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda hayata, iş alanlarına ve yüksek öğretime hazırlamayı amaçladığı vurgulanmıştır. Bu doğrultuda nitelikli mesleki ve teknik eğitime olan ihtiyaç vurgulanarak, bu eğitimi tanıtma için mesleki rehberlik ve yöneltme hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi gerekliliği Genelge’de vurgulanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Ülkeler, sanayinin ihtiyaç duyduğu iş gücü gereksinimini, uluslararası deneyimlerden de yararlanarak kendi dinamiklerine göre oluşturdukları meslekî teknik eğitim programları ile karşılamaktadırlar (Binici ve Arı, 2004). Dünyada bu amaçla üç farklı sistem uygulanmaktadır. Bunlar; okul-işyeri amacına dayalı mesleki eğitim uygulayanlar, sadece okula dayalı mesleki eğitim uygulayanlar ve her iki anlayışı da benimseyen ama sürekli arayışlar içerisinde olan ülkelerdir. Genç ve dinamik nüfus yapısıyla, Türkiye gelişmiş ülkelere göre önemli bir avantaja sahiptir. Bu yüzden, Türkiye’de yukarıda belirtilen her iki anlayış da benimsenmiştir. On altıncı

Milli Eğitim Şurası'nda (1999) alınan "bireylere; ilgi, istek, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda eğitim olanakları sunarak ekonomiye etkin katılımları sağlanmalıdır" kararı da bu anlayışın bir kanıtıdır.

Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim ile ilgili mevzuata genel olarak bakıldığında, örgün ve yaygın eğitim düzeyinde, çıraklık eğitimi de dâhil olmak üzere mesleki ve teknik eğitim konusunun ayrıntılı bir şekilde düzenlendiği hemen göze çarpmaktadır. Sadece Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde değil, yine Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetiminde özel ve resmi diğer kuruluşlarda, işletmelerde ve uzaktan eğitim yoluyla verilecek mesleki ve teknik eğitimi konu alan hususlar ilgili mevzuatta düzenlenmiştir.

Mesleki ve teknik eğitim ile ilgili mevzuatta da belirtildiği üzere, Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim programlarına katılan gençler, genel kültürün yanı sıra, belli bir meslek alanında uygulama ağırlıklı eğitim alırlar. İlgili mevzuatta, sadece mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarını bitirenlere değil, diğer mesleki ve teknik okulları bitirenlere de ustalık yolunun açık tutulduğu görülür. Mesleki ve teknik ortaöğretime devam eden ve başarıyla tamamlayan gençler ya iş yaşamına katılırlar ya da yükseköğretim kurumlarına giderler. Ayrıca, mesleki ve teknik liseleri bitirenlere sınavsız meslek yüksek okullarına geçiş olanağı sağlanarak, mesleki ve teknik liseler daha cazip hale getirilmeye çalışılmıştır.

Sonuç olarak ilgili mevzuatta mesleki ve teknik eğitim konusunun ayrıntılı bir şekilde düzenlendiği ortaya çıkmaktadır. Ancak, mesleki ve teknik eğitim ile ilgili yürütülen bilimsel araştırmaların verileri doğrultusunda, bu eğitimin geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve uygulama boyutunda yaşanan sorunların aşılabilmesi için mesleki ve teknik eğitim mevzuatının sürekli olarak, ülkenin koşulları da dikkate alınarak gerçekçi bir biçimde yenilenmesinde yarar vardır.

KAYNAKÇA

- Âdem, M. (1977) *Türk Eğitiminin Ekonomik Politikası*. Ankara.
- Aksoy; H. H. (1987) İnsangücü Planlaması. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 42(1-4), 143-160.
- Aksoy; H. H. (1997) Ekonomik Getirisi, İstihdam ve Piyasaya Dönük Etkileri Açısından Mesleki Teknik Eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 29(1), 73-104.
- Bilge, N. (1986). *Hukuk Başlangıcı-Hukukun Temel İlkeleri*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gözübüyük, Ş. (1993). *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Binici, H. ve Arı, N. (2004) *Mesleki ve Teknik Eğitimde Arayışlar*, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24(3), 383-396.
- Karakütük, K. (2003) Eğitimin Ekonomik Temelleri, V. Sönmez (Ed.) *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kurul-Tural, N. (2002). *Eğitim Finansmanı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ünal, L. I. (1996) *Eğitim ve Yetiştirme Ekonomisi*. Ankara: Epar Yayınları.